

תוכן העניינים

1	מבוא: התיאטרון המקצועי הראשון נפרד מהטקסט הדרמטי
19	פרק ראשון: מי אתה, פלמיניו סקאלה?
19	המאהב הנצחי
28	ונציה במסכות
31	חנות הבשמים ליד גשר הראלטו
39	פרק שני: עלילות
39	צעיר אוהב צעירה: התבנית הקומדית ופיתוחה
48	נבחרת החלומות: הנפשות הפועלות
88	העולם התחתון
92	"תיאטרון הסיפורים" כתיאטרון
101	פרק שלישי: הסצנריו – המתכון המושלם להצגה
111	האביזרים
113	מבנה הסצנריו
114	הנחיות לפעולה
120	לקט סצנרי מאת פלמיניו סקאלה
120	• המזל של פלאביו (היום השני)
138	• המהתלות של איזבלה (היום הרביעי)
153	• הזקן הקנאי (היום השישי)
167	• המתחזה למשוגעת (היום השמיני)
177	• עוקר השיניים (היום השנים-עשר)
191	• המראה (היום השישה-עשר)

205	• שני הקפיטנים הדומים (היום השבעה-עשר)
216	• המתחזה לבעל אוב (היום העשרים ואחד)
232	• איזבלה הקנאית (היום העשרים וחמישה)
245	• המתחזים למשרתים (היום השלושים)
260	• איזבלה האסטרולוגית (היום השלושים ושישה)
277	• שיגעונה של איזבלה (היום השלושים ושמונה)
297	המקורות וקיצוריהם
304	רשימת האיורים
309	מפתח אישים
311	מפתח עניינים

היום השלושים ושמונה

שיגעונה של איזבלה

La pazzia d'Isabella

קומדיה

מקדם

אציל מגנואה ושמז אורציו התאהב באצילה בת מולדתו.⁶⁶ האצילה שהתה בוויילה במרחק רב מהעיר, ולכן הורתה לאהובה להעתיק את מגוריו ולחיות לצדה. האהוב לא חשק בדבר מלבד זה, וכך עלה על ספינה משובחת ויצא לדרכו; אבל בים הוא נקלע למארב כלי שיט טורקיים, נלקח בשבי, שועבד והובא לאלג'יריה. השמועות על גורלו נפוצו בכל רחבי גנואה והניעו את האהובה האומללה לפרוש למנוח, נחושה לסיים בו את חייה.

קרה המקרה ואורציו נמכר לקפיטן טורקי בכיר, שהיה נשוי לטורקיה מארמונו של הסולטן בקונסטנטינופול⁶⁷ – צעירה, מלאת חן ויפה. ואותה טורקיה, מייד כשראתה את העבד לראשונה, התאהבה בו בלהט. השניים נפגשו לעתים קרובות ודיברו בקרבה ובאהבה; הם

66 "מולדתו": גנואה. חצי האי האיטלקי לא הכיל בימיו של סקאלה ישות מדינית אחת, כבימינו, אלא שעטנו של גופים מדיניים; הרפובליקה של גנואה הייתה אחת מהם.

67 "ארמונו של הסולטן בקונסטנטינופול" (Serraglio): אנדרו תירגם את המילה ל"Harém", כלומר "הרמון", בהתאם למשמעותה הרווחת כיום. בכתבים מתקופתו של סקאלה, לעומת זאת, המילה משמשת לציון ארמון הסולטן בקונסטנטינופול (מקורה ב"saray" הטורקית, שמשמעותה "ארמון"). כך לדוגמה בתרגום האיטלקי לחיבור הצרפתי "מסעותיו וניווטיו של ניקולא דה ניקולאי" (1580): "בפינה הגבוהה של העיר [...] הפונה אל המזרח, למול פי הנמל, נמצא הסרמליו, בו מתגורר ברגיל האדון הגדול כאשר הוא שוהה בקונסטנטינופול" (Nel l'alto angolo della città [...] che riguarda l'Oriente, è il Serraglio oue ordinariamente habita dirimpetto alla bocca del porto, è il Serraglio oue ordinariamente habita il gran Signore quando egli è a Costantinopoli). ראו ניקולא, מסעותיו של ניקולא, עמ' 52.

החליטו שהיא תהפוך לנוצרייה, והוא ייקח אותה למולדתו ויישא אותה לאישה; הם גם החליטו לקחת איתם את בנה של הטורקייה, שהיה פעוט בן שנתיים.

אחרי שכרתו ביניהם את הברית הזאת, הם פנו לעזרת עבדים נוצרים אחרים, וביחד ציידו ספינה קלה כדי לברוח בסתר. כל זה קרה בזמן שהקפיטן, בעלה של הטורקייה, שהה בבית מרוחק ושלח להודיע לאשתו שעליה לבוא לבקרו מייד; וכך אורציו ואהובתו ניצלו את ההזדמנות ויצאו לדרך מבלי לעורר בטורקים שום חשד; ובתוך זמן קצר, בעזרת משוטטים ומפרש, הם הגיעו ללב ים והתחילו לשוט לעבר מיורקה.

החדשות על בריחת הספינה החמושה הגיעו אל הקפיטן הטורקי. הוא לא חסך אמצעים ויצא מייד למרדף על אוניית קרב מהירה שהחזיק ברשותו; ולא עבר זמן רב עד שהצליח להדביק את הספינה הנמלטת, במרחק לא רב מהחוף הנוצרי. כשאשתו הבחינה בכך ולא מצאה מפלט אחר, היא הכריחה אסיר טורקי ללבוש את בגדיו של אורציו; ואז, כשראתה את בעלה על סיפון האונייה המתקרבת, ציוותה להשליך את האסיר לים. אורציו הסתתר באותם רגעים בבטן הספינה. אחרי שהאסיר הושלך, הטורקייה צרחה אל בעלה בקול והתחננה שיציל אותה. הספינה הקלה נכנעה ללא קרב לקפיטן הטורקי, שעלה על סיפונה והקשיב למעשיות שסיפרה לו אשתו: היא תיארה איך העבד אורציו ניסה לחטוף אותה, ואיך היא, בעזרת הטורקים שלה, הכניעה וזרקה אותו אל הגלים. הבעל קיבל את צידוקיה הכוזבים, והיא הניחה בידי מייד את בנם הקטן; אחר כך דרשה וקיבלה לידיה רובה של חייל שעמד שם: היא אמרה שהיא רוצה לירות בעבד הבוגד, שעדיין שחה בים וניסה להינצל. ואז, פתאום, היא סובבה את הרובה וכיוונה אל בעלה – שלא ציפה למכה כזאת – ובירייה אחת הרגה אותו ואת בנה. אורציו שמע את הירייה ויצא ממחבואו, בדיוק לפי התוכנית שנקבעה; הוא שב ולקח פיקוד על הספינה, תקף את אוניית הקפיטן והבריח אותה.

האזהבים המשיכו לשוט לפי התוכנית למיורקה, שם הטורקייה התנצרה בטקס מפואר. ומעט אחר כך הם עזבו את מיורקה ונסעו לגנואה, אל חיים של אושר; אבל המזל הנחית על הטורקייה האומללה – ששמה הנוצרי החדש היה איזבלה – מכות רבות, עד שהפכה פראית

והשתגעה; ואחרי שהחלימה, היא שמרה על בעלה האהוב והתענגה עליו שנים רבות.

הדמויות

פנטלונה ונציאני

אורציו בנו

איזבלה נלקחה לאישה [על ידי אורציו]⁶⁸

פרנצ'סקינה משרתת

בורטינו משרת

דוטורה גרציאנו רופא

פלמיניה אצילה צעירה

ריצ'ולינה משרתת

פלאביו אציל צעיר

פדרולינו משרת

פונדקי

קפיטנו ספוונטו

ארלקינו משרת

אביוזרים

מזוודה גדולה

תלבושת למשוגעת

הרבה צנצנות של רוקחים

68 "נלקחה לאישה" (tenuta per moglie): ככתוב במקדם ובסצנריו עצמו, אורציו הבטיח באלג'יריה שיתחתן עם איזבלה; הבטחת נישואים נתפשה באיטליה בתקופה המודרנית המוקדמת כהצהרה מחייבת כמעט כמו טקס הנישואים עצמו.

בקבוקון זכוכית יפה
שלפוחיות שתן של בהמות, ממולאות דם

המקום: גנואה

[הבמה מייצגת רחוב שלצדו שלושה בתים: פונדק; ביתה של פלמיניה;
ביתו של פנטלונה, שבו מתגוררים גם אורציו ואיזבלה]

מערכה ראשונה

פלאביו [פדרולינו]

מגיע עם משרתו פדרולינו ומקונן באוזניו על כך שפלמיניה, מרגע שעזבה את המנזר, כבר לא חביבה כלפיו כמו בתקופה שהסתגרה בו. פלאביו מוסיף ואומר שאין בכך פלא, מפני שמצב העניינים הידרדר מאוד; וכאן הוא מספר את כל סיפורו של אורציו – וגם על פלמיניה ועל הטורקיה שהתנצרה במיורקה – כמתואר במקדם הסצנריו. פדרולינו אומר שהוא לא מאמין שאורציו באמת התחתן עם איזבלה, אבל ינסה לחקור בעניין משרת בן מולדתו שחזר ממיוורקה. פלאביו מתחנן שיעשה זאת, ושניהם הולכים אל הרחוב ויוצאים.

אורציו, איזבלה, פרנצ'סקינה ובורטינו

מגיעים, אחרי שטיילו להנאתם בגן. איזבלה שואלת את אורציו למה הוא כל כך מלנכולי, דווקא אחרי שחזר למולדת; אורציו עונה שזה טבעו. איזבלה מתחננת שיתחתן איתה, כמו שהבטיח לה באלג'יריה. אורציו עונה שיקיים את ההבטחה בקרוב מאוד, ומצווה על איזבלה, פרנצ'סקינה ובורטינו להיכנס לבית. הם נכנסים, לא לפני שבורטינו מתלוץ ואומר שאורציו ללא ספק כבר שבע מאיזבלה. אורציו נשאר במקומו ונאנח אנחות של אוהב; בתוך כך

פלמיניה

מופיעה בחלון ביתה; היא מברכת את אורציו לשלום ושואלת: "אדוני לקח את אשתו לתפוס קצת שלוה?"⁶⁹ אורציו עונה לה מייד: "לא לקחתי את אשתי, לקחתי את מותי". פלמיניה אומרת לאורציו שאם עדיין לא התחתן עם איזבלה, הוא חייב לעשות את זה: גם מפני שהתחייב, וגם למען הכבוד. אורציו מביט בה ונכנס לביתו כשהוא על סף בכי, ללא מילים. פלמיניה אומרת שהמילים והאנחות שפלט אורציו מלמדות שלא שכח את האהבה שרחש לה פעם; היא נכנסת שמחה לביתה.

69 פלמיניה פונה אל אורציו תוך שימוש בצורת הנימוס האיטלקית (ראו הערה 22 בסצנריו "הזקן הקנאי").

קפיטנו ספוניטו [ארלקינו]

מגיע בלויית משרתו ארלקינו; הוא הגיע מהאי מיורקה, שם ביקר בשירות מלכו. עכשיו הוא בדרכו למילאנו, אבל רוצה להתעכב יום בגנואה כדי לשמוע מה עלה בגורל הטורקיה שהתנצרה במיורקה. ארלקינו שואל אותו אם הוא זוכר את האציל הצעיר שלמענו היא התנצרה. קפיטנו עונה ששמו אורציו ביזוניזי. קפיטנו וארלקינו מחפשים פונדק; כשהם מבחינים בו, הם קוראים בקול לפונדקי.

פונדקי

יוצא מהפונדק ומקבל את פני ארלקינו, שמופקד על המטען. קפיטנו אומר שהוא מתכוון ללכת אל חלפני הכספים, וכשיחזור כבר תגיע השעה לאכול; בתוך כך

ריצ'ולינה,

המשרתת של פלמיניה, מגיעה מהכפר. קפיטנו מחזר אחריה; בתוך כך

פדרולינו

נכנס, ומתוך קנאתו לריצ'ולינה מתעמת עם קפיטנו. ריצ'ולינה נכנסת לביתה של פלמיניה. קפיטנו מטיח בפדרולינו אימים, ובתוך כך מתייצב מתחת לחלונה של איזבלה; בתוך כך

בורטינו,

מהחלון, מרוקן על ראשו של קפיטנו גיגית מים פושרים. קפיטנו נכנס לפונדק רטוב כולו. פדרולינו נסוג; בתוך כך

פנטלונה

נכנס, מתייסר על כך שבנו אורציו לא נחוש להתחתן עם איזבלה כמו שהבטיח לה באלג'יריה; הוא מקיש בדלת ביתו.

בורטינו

פותח את הדלת ויוצא מהבית; פנטלונה שואל אותו אם הוא יודע למה אורציו לא מתחתן עם איזבלה; בורטינו עונה שלא; בתוך כך

פדרולינו

מופיע ואומר לפנטלונה שאם יבטיח לשמור על הסוד, הוא יגלה לו למה. פנטלונה מבטיח. פדרולינו אומר שלפני שאורציו נחטף ושועבד, הוא אהב את פלמיניה והיא אהבה אותו; והיא עדיין אוהבת אותו, ועזבה את המנזר מפני שחזר לגנואה; ולכן הוא מתקשה להיות החלטי ולהתחתן עם איזבלה. פדרולינו אומר שהיה מציין עוד סיבה, אבל הוא שומר על שתיקה מרוב פחד; בתוך כך

פלאביו

מגיע, ופדרולינו ניגש אליו מייד. פנטלונה מברך את פלאביו לשלום ונכנס לביתו אגב גינוני טקס. פדרולינו מספר לפלאביו שפנטלונה רוצה שאורציו יחליט במהרה להתחתן עם איזבלה, כדי שלא יחיה בחטא. פלאביו שמח; בתוך כך

פלמיניה

מופיעה בחלון ביתה; פלאביו מברך אותה לשלום ומתלונן על הזלזול שהיא מפגינה כלפיו מרגע שעזבה את המנזר. פלמיניה מצטדקת בעזרת מילים יפות. פדרולינו לועג לפלאביו ואומר שאהבה ישנה מגרשת חדשה. פלמיניה מעמידה פנים שלא שמעה את הדברים, אומרת לפדרולינו שהוא חצוף, ונסוגה מהחלון לתוך ביתה. פלאביו גוער בפדרולינו, שעונה וטוען שפלאביו דרך לפלמיניה ממש על הפצע; בתוך כך

פרנצ'סקינה

מופיעה בפתח ביתו של פנטלונה. היא שומעת את פדרולינו אומר לפלאביו שפלמיניה מאוהבת באורציו ואורציו בה, ושאורציו לא מתחתן עם הטורקיה שהתנצרה מפני שהוא מאוהב בפלמיניה. פלאביו מתרעת על פדרולינו ועוזב את המקום. פדרולינו רואה את פרנצ'סקינה ומברך אותה לשלום; פרנצ'סקינה שואלת אותו מי האיש שאיתו דיבר; פדרולינו עונה שזה היריב של האדון שלה, והוא מאוהב בפלמיניה, שגרה בבית הזה – עליו מצביע פדרולינו – ושבה מאוהב גם אדונה של

פרנצ'סקינה, אורציו. פרנצ'סקינה נכנסת בחזרה לבית, ופדרוליני יוצא לדרכו לחפש את אורציו.

פנטלונה [אורציו]

יוצא מביתו בחברת בנו אורציו, ושואל אותו מדוע אינו עומד בהבטחתו ומתחתן עם איזבלה. אורציו מגלה לו את הסיבה: הוא מאוהב בפלמיניה, ממש כמו שהיה לפני שנחטף ושועבד, ולכן מתקשה להכריע. פנטלונה עונה שפלמיניה לא תתקשה למצוא לה שידוך אחר, ושאורציו חייב לעמוד בהבטחתו ולרצות את איזבלה. פנטלונה מוסיף ואומר שכבר ידע היטב מה הסיבה, מפני שסבל כלשהו סיפר לו; בתוך כך

פדרוליני

מגיע; פנטלונה אומר לאורציו שזה הסבל שגילה לו את הסיבה. אורציו שואל את פדרוליני מי גילה לו שהוא מאוהב בפלמיניה. פדרוליני עונה שכל גנואה יודעת את זה; הוא מגנה את אורציו על כך שאינו מתחתן עם איזבלה וגם לא מציית לאביו. אורציו מתרתח; בתוך כך

פלאביו

נכנס ושואל את אורציו למה הוא מתעמת עם משרתו. אורציו מתעלם מהשאלה. פדרוליני מאיים על אורציו, ופנטלונה מנסה לפייס בין השניים; פלאביו מתרתח; בתוך כך

איזבלה

מופיעה בחלון ומקשיבה. פלאביו מבחין בה, ואז פונה אל אורציו ואומר לו שהוא חייב להתחתן איתה: גם מפני שהתנצרה למענו, וגם מכיוון שהתחייב לקחת אותה לאישה. פלאביו מוסיף שאסור לאורציו לחתור לנישואים עם פלמיניה ולפגוע באיזבלה, ושכך לא מתנהג בן אצולה. אורציו שולף את חרבו; פלאביו עושה כמוהו ושניהם נערכים לדו-קרב והולכים אל הרחוב. פנטלונה ופדרוליני הולכים בעקבותיהם. איזבלה נסוגה בבכי מהחלון לתוך הבית,

ותמה המערכה הראשונה.

מערכה שנייה

איזבלה [פרנצ'סקינה]

יוצאת מביתו של פנטלונה בלוויית פרנצ'סקינה; היא מצביעה על ביתה של פלמיניה ושולחת את המשרתת לבדוק מה עלה בגורלו של אורציו. איזבלה נותרת לבדה ואומרת שהיא יודעת שאורציו בוגד בה; אבל היא אוהבת אותו, ולכן מעדיפה למות מאשר להיות לו למטרד; בתוך כך

פלמיניה

מופיעה בחלון ביתה. איזבלה מבחינה בה ומברכת אותה לשלום; היא מוסיפה ואומרת שמתוך רצון טוב, מכיוון שהן שכנות, הייתה מעדיפה להיות חברה שלה. פלמיניה מודה לה, ובזמן ששתייהן מחליפות מילות נימוס וגינונים, מגיע

בורטינו,

מתנשף כולו, אחרי שנודע לו על העימות בין אורציו לפלאביו. פלמיניה שואלת אותו אם אורציו נפצע; בורטינו עונה שהוא לא יודע. איזבלה שואלת את פלמיניה אם הייתה מתייסרת במקרה שאורציו היה נפצע; פלמיניה עונה לה: "אולי אפילו יותר מגברתי"⁷⁰; בתוך כך

קפיטנו

נכנס, רואה את איזבלה ומזהה אותה כאישה שהתנצרה במיורקה; הוא ומברך אותה לשלום. איזבלה מחזירה לו ברכה ואז פונה אל פלמיניה ואומרת: "גברתי, לא אשתהה כאן יותר מדי; אני הולכת, ומקווה שזה יקל עליה". היא נכנסת בלוויית בורטינו לביתו של פנטלונה. קפיטנו מברך לשלום את פלמיניה, ששואלת אותו היכן הכיר את האישה הזאת. קפיטנו אומר שהכיר אותה במיורקה, שם היא התנצרה; בתוך כך

70 כאן ובתמונה הבאה, איזבלה פונה אל פלמיניה תוך שימוש בצורת הנימוס האיטלקית (ראו הערה 22 בסצנריו "הזקן הקנאי").

ארלקינו

נכנס כשבידו מברשת ומצחצח את בגדי אדונו. קפיטנו מרעיף גינונים על פלמיניה; בתוך כך

ריצ'ולינה

יוצאת מביתה של פלמיניה, רואה את קפיטנו ומזהה אותו כמי שחזר אחריה לפני זמן קצר; היא פונה אל פלמיניה ומבקשת שתעזוב את האובה לנפשו. ארלקינו מברך אותה לשלום; בתוך כך

אורציו

נכנס ומתרתח כשהוא רואה את קפיטנו מדבר עם פלמיניה. פלמיניה אומרת לאורציו שאין לו שום סיבה לכעוס עליה, מפני שקפיטנו הוא ידיד של אשתו. אורציו שומע את הדברים ושולף את חרבו. קפיטנו בורח, אורציו רודף אחריו, וארלקינו רץ בעקבותיהם; הנשים נכנסות לביתה.

איזבלה [בורטינו]

יוצאת מביתו של פנטלונה בלוויית בורטינו; היא שוב מודאגת, והפעם בגלל הריב החדש; בתוך כך

פנטלונה [פלאביו, פדרולינו]

מגיע בחברת פלאביו ופדרולינו; הוא מפציר בפלאביו להירגע ולסלוח לאורציו; פלאביו עונה שלעולם לא ישלים עם אורציו, אלא אם כן יעשה את חובתו ויתחתן עם איזבלה; פלאביו מוסיף ואומר שבכוונתו לגרום לאורציו להבין שהוא בוגד בזוי ביותר. איזבלה ניגשת אל פלאביו כשפגיון חגור למתניה, אומרת לו שהוא משקר ופוצעת אותו פעמיים או שלוש. פלאביו נופל לקרקע ומדמם; בתוך כך

אורציו

נכנס; איזבלה מחבקת אותו, אומרת שנקמה את נקמתו ומובילה אותו לתוך הבית. פנטלונה ובורטינו המבוהלים נכנסים בעקבותיה. פדרולינו בוכה על פציעת אדונו וצועק לעבר ביתה של פלמיניה.

פלמיניה

יוצאת מביתה; היא מבינה מה קרה לפלאביו ומביעה כאב. פלאביו לא מצליח לקום על רגליו וממשיך לדמם; הוא אומר לפלמיניה שהאכזריות שלה עלתה לו בחייו וגם בכבודו, כשנרצח בידי אישה. המילים מייסרות את פלמיניה; היא מנחמת את פלאביו ומביעה חרטה על כל מה שעוללה לו; בתוך כך מגיע

דוטורה גרציאנו,

הרופא והמנתח. פלמיניה מראה לו את הפצוע ומתחננת לעזרתו; דוטורה נעזר בה ובריצ'ולינה כדי לסחוב את פלאביו לתוך הבית, שם יעניק לו טיפול.

איזבלה [אורציו]

יוצאת מביתו של פנטלונה בחברת אורציו; היא מתחננת שיאמר לה בכנות אם הוא מאוהב בפלמיניה, ואם, לפני שהפך לעבד, הבטיח להתחתן איתה: מפני שאם התשובה היא "כן", היא תעשה כל דבר שיגרום לו אושר. אורציו מכחיש; הוא אומר לאיזבלה שאינו אוהב אישה מלבדה, ומרעיף עליה חיבה מעבר למנהגו. העמדת הפנים שלו מוצלחת עד כדי כך שאיזבלה נכנסת בחזרה לבית רגועה לחלוטין. אורציו נשאר לבדו ואומר שמשתולל בחזהו קרב בין האהבה, החובה והנאמנות. הוא מבחין בדמויות מתקרבות ומסתלק.

דוטורה גרציאנו [פלמיניה]

יוצא בלוויית פלמיניה מביתה; הוא מדריך אותה לשמור על הפצוע במצב רוח עליו, מביע תקווה שכך יחלים, ואז הולך להביא כמה תרופות חשובות. פלמיניה מביעה תדהמה על מעשיה ולא מבינה איך הייתה מסוגלת לפגוע בפלאביו בצורה כל כך קשה; היא רוצה לנקום עבורו את נקמתו, ואם לא באיזבלה, אז לפחות באורציו; בתוך כך

אורציו

מגיע ומברך את פלמיניה לשלום. פלמיניה שואלת אותו במתיקות

מתי הוא מתחתן עם הלוחמת שלו, שפצעה במיומנות מופלאה כל כך את פלאביו. אורציו קופא במקומו, המום; בתוך כך

איזבלה

מופיעה בחלון, מקשיבה לכל הנאמר; אחר כך היא מופיעה בפתח הבית ושומעת את אורציו אומר לפלמיניה שלעולם לא יתחתן עם איזבלה, אלא רק איתה, כי כך הבטיח לה לפני שהפך לעבד; ואם היא רוצה להיות אשתו, הוא ייפטר מאיזבלה: או בעזרת תחבולה כלשהי, או, בלית ברירה, באמצעות רעל. פלמיניה אומרת שהיא מאושרת לקחת אותו שוב כבעל; היא חוזרת ומאשרת את האמונים שהצהירה לו לפני שנים, ומובילה אותו בחיבוקים לתוך ביתה. איזבלה נותרת המומה. אחר כך, בגעש של מילים, היא מקללת את אורציו, את אל האהבה, את אלת המזל פורטונה ואפילו את עצמה – ולבסוף מאבדת את שפיותה ומשתוללת בטירוף; בתוך כך

ריצ'ולינה

יוצאת מביתה של פלמיניה וצורחת "אוה, צעיר אומלל! איזה רצח!". היא מספרת לאיזבלה שאורציו נרצח. למרות השיגעון, בנפשה של איזבלה מבליחה לרגע צלילות דעת, והיא דורשת מריצ'ולינה לתאר פעם אחר פעם את מותו של אורציו; לבסוף, כשהיא מכריזה שהנשמה שלה "רוצה את הנשמה של הבוגד הזה", השיגעון מכריע אותה לגמרי: היא קורעת מעליה את כל בגדיה⁷¹ ורצה כמטורפת אל הרחוב. ריצ'ולינה נמלטת בבהלה לתוך הבית,

תמה המערכה השנייה.

20. פאול בריל (?), סצנה מתוך "שיגעונה של דורליצ'ה", תחילת המאה השבע עשרה, רישום וצבעי מים

מערכה שלישית

אורציו ופלמיניה

יוצאים מביתה של פלמיניה; אורציו מטיח בפלמיניה אישומים: היא פיתתה אותו בחנופה כוזבת אל תוך הבית, ושם ניסתה לרצוח אותו בעזרת כמה כלי נשק. פלמיניה עונה שהיא מצטערת על כך שלא הצליחה לקחת ממנו את חייו, מפני שהוא ראש וראשון לכל הבוגדים;

והיא מבינה עד כמה הייתה עיוורת כשהאמינה למילים של אדם שבגד – וגם תכנן לבגוד שוב – באישה שנתנה לו את חירותה, את כבודה, את עושרה ואת עצמה; בתוך כך

ריצ'ולינה

יוצאת מביתה של פלמיניה וצורחת שפלאביו תולש את התחבושות מעל הפצעים; פלמיניה רצה ונכנסת איתה מייד לבית. אורציו נשאר לבדו; הוא מספר איך ניצל מסכנה גדולה, ואיך היה שוכב עכשיו מת, אם פלאביו רק היה מסוגל לעזור לפלמיניה; לסיום, אורציו אומר שהבין את הטעות הנוראה שעשה כשלא חשב על דבר מלבד נטישת איזבלה; בתוך כך

פנטלונה

יוצא מביתו, אומר שאיזבלה אינה בבית ושואל היכן היא; בתוך כך

דוטורה גרציאנו

נכנס כשבידו שפע צנצנות ובהן תרופות עבור פלאביו. הוא מספר לפנטלונה שממש כרגע ניצל בקושי מזרועות אישה משוגעת, וטוען שזאת הייתה הטורקיה שחילצה את אורציו בנו מאלג'יר. פנטלונה נדהם ואורציו מוכה הלם. דוטורה נכנס לביתה של פלמיניה. אורציו יוצא לחפש את איזבלה, ופנטלונה המיוסר קורא בקול לעבר ביתו.

בורטינו

יוצא מהבית. פנטלונה שואל אותו כמה זמן כבר נעדרת איזבלה מביתו. בורטינו עונה שהוא לא יודע; בתוך כך

דוטורה גרציאנו [ריצ'ולינה]

יוצא מביתה של פלמיניה בלוויית ריצ'ולינה; הוא מורה לה להקפיד לתת את התרופות לפלאביו בדיוק לפי הנחיותיו; ריצ'ולינה מבטיחה שהכול יבוצע עד הפרט האחרון, ונכנסת לתוך הבית. פנטלונה מתחנן בפני דוטורה שירפא את איזבלה. דוטורה אומר שצריך לתפוס את איזבלה כשהמחלה עדיין בראשיתה; אם יעשו זאת, הוא בטוח שיצליח